

Bibliotheca Hungarica

A magyar könyvtárak egy ezredév tükrében

Fejős László

sunt@oszk.hu

Bibliotheca Hungarica: a magyar könyvtárak egy ezredév tükrében = the Hungarian libraries in the mirror of a millennium = die Ungarischen Bibliotheken im Spiegel eines Jahrtausends / főszerk. Tószegi Zsuzsanna. - Interaktív multimédia. - Budapest: Neumann Kht. 1999. - 1 db CD-ROM:szín.; 12 cm.

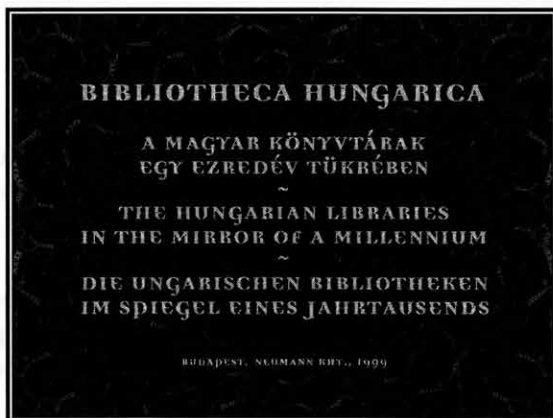
Minimális működési környezet: 486/33 PC, 16 MB RAM, True Color VGA kártya; 640x480-as felbontás; egér; hangkártya. -

Főcím a borítóról.

Kultúrtörténeti, könyv- és könyvtártörténeti unikummal gazdagodtunk 1999 decemberében: egy CD-ROM-mal, amely szakmai önértetünknek legalább olyan kedves lehet, mint családfájára büszke polgárnak a levéltárakból felkutatott ősök sora.

A multimédia CD-ROM-ot ugyan a frankfurti vásárra készülő könyvtárak egyik útravalójául szánták,

tényleges sajtóbemutatójára mégis csak a vásárlás után két hónappal került sor, aminek valószínűleg nem az anyaggyűjtés befejezetlensége, hanem az összegyűlt anyag kereshetővé-kezelhetővé tételének sok-sok nehézsége, buktatója lehetett az oka. Elismerés illeti az alkotókat a késés és annak ellenére, hogy a CD-ROM működésében maradtak technikai hibák, amelyek a gondos anyaggyűjtés és válogatás, szerkesztés, a vonzó képsorok, a csatolt sok-sok információ ellenére csökkentik az összeállí-

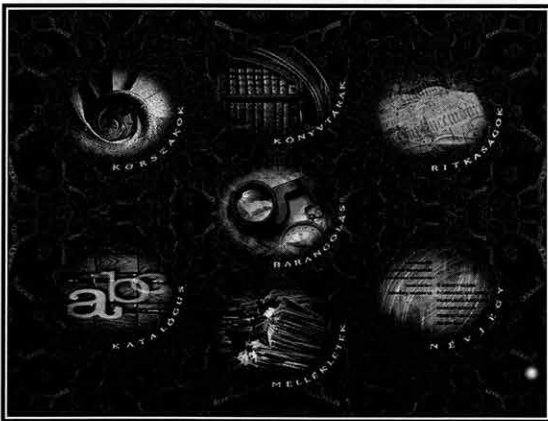
tás használhatósági értékét, legalábbis addig, míg egy újabb kiadásban majd sikerül javítani rajtuk. Mégis, értékgyűjtő, -mentő és -őrző ez a multimedia összeállítás, amely reprezentatív válogatást kínál a magyar könyv- és könyvtárkultúra ezeréves történetéből.

A lemez a Neumann Kht. gondozásában, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma megbízásából és támogatásával jelent meg, főszerkesztője *Tószegi Zsuzsanna*.

A CD-ROM a magyaron kívül angol és német nyelven indítható a főlapjáról, ahonnan a főmenübe jut az olvasó. A felfedezés első izalmával végigrohanva a CD-n, ámulatba ejt a gazdagsága. Csak úgy burjánzanak a messzi múltba vissza- és a megálmódott jövőbe repítő információk és akár élő internet-kapcsolatot teremtő csatolások.

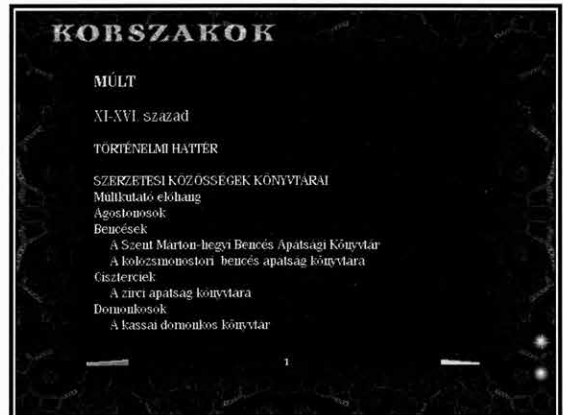
Nyomatott használati útmutatója nincs a CD-ROM-nak, de enélkül is könnyű a főmenüig eljutni. Az itteni kínálat:

- ◆ Korszakok
- ◆ Könyvtárak
- ◆ Ritkaságok
- ◆ Névjegy
- ◆ Barangolás
- ◆ Katalógus
- ◆ Mellékletek

A használatban eligazító sűgöt ezek bármelyikébe lépve, már eléjük.

1. A *Korszakok* első időköre az államalapítástól a mohácsi csatáig tart, amelyből tematikusan a történelmi hátteret igyekeznek felidézni a szerzők (Géza fejedelem, István király, a kereszténység felvétele, az Árpád-házi, majd az Anjou-házi királyok stb.). A középkor művelődéstörténetét is vázolják és bemutatják a szerzetesi közösségek (ágostonosok, bencések, ciszterciek, domonkosok, ferencesek, kármeliták, karthauziak, klarisszák, pálosok, premontreiek) könyvgyűjteményeinek ritkaságszámba menő, értékes kódexeit. Az egyházi (érseki, káptalani plébániai) könyvtárak után az uralkodók, a királyi udvar (Árpád-háziak, Anjouk, Zsigmond, Mátyás, Corvina-könyvtára), a humanista Vitéz János és Janus Pannonius és a polgárok nyilvános, városi könyvtárai következnek. Már itt felfedezhető, milyen nagy gondossággal tárták fel a feldolgozott időszakot, a kiemelt nevek, fogalmak mögé lexikális adatokat, illusztrációt téve, amelyek két kurzorikkal hívhatók elő.

Keresni személynévre, helységnévre és intézménynévre lehet, s a fejlécből látszik, tulajdonképpen a főmenüből is választható katalógusban vagyunk. A szövegbeírás közben betűről, betűre közelítünk az indexben a keresett névhez.

Nézzük *Árva Bethlen Katát!* Három találat van.

Az elsőre (iskolai könyvtárak, XVI—XVII. század) kattintva, máris e fejezet elején vagyunk, s lapozgatva benne, egyszer csak eljutunk ahhoz a részhez, ahol a keresett név előfordul, mégpedig inverzben, amit az eredeti piros színű kiemelés miatt, kék színben látunk. A vissza gomb egy művelettel korábbi helyre, a kereséshez juttat vissza.

A *Korszakok* további időhatárai:

- XI–XVI. század,
- XVI–XVII. század,
- XVIII–XIX. század,
- XIX–XX. század.

A korszakok bemutatása rendre azonos tagolású: történelmi háttér, szerzetesi közösségek könyvtárai, egyházi könyvtárak, főurak és polgárok könyvtárai.

Gazdagon cizellált a jelen korszakot bemutató összeállítás is, melynek tartalma:

- Helyzetkép
- Országos szakkönyvtárak
- Megyei könyvtárak
- Egyetemi könyvtárak
- Stratégiai fejlesztés
- Könyvtárosképzés
- Szakkönyvtárak, szaksajtó
- Egyesületek

2. A *Könyvtárak* menüpont tagolása

- *a múlt könyvtárai* (mint az Anjou-királyoké és az Árpád-háziaké, az Apponyi-gyűjtemény vagy Árva Bethlen Kata könyvgyűjteménye stb.)

– *a jelen könyvtárai* és persze:

– *a jövő könyvtárai:*

- Digitális Irodalmi Akadémia
- Digitális Régi Magyar Könyvtár
- Közös és osztott katalógus
- Magyar Elektronikus Könyvtár
- MOKKA, Magyar Országos Közös Katalógus projekt
- Neumann-ház

3. A *Ritkaságok* négy képernyőoldalmi betűrendbe szedett kínálatából:

- Anonymus: Gesta Hungarorum
- Budai Krónika
- Egri Hóráskönyv
- Érdy-kódex
- A Halotti beszéd a Pray-kódexből
- Magyarország legrégebbi, Lázár deák készítette térképe 1514-ből
- Stb.

A megnézett ritkaságok, sajnos nem másolhatók ki, ez a menüpont valamilyen rejtélyes okból nem működik, ám meglepetés, hogy a képernyő őrzi egy zászlószerű ikon alatt az előző keresés találatait, ezek most is előhívhatók.

Kár, hogy a kiválókat ritkaságok nem nagyíthatók, Lázár deák térképét például – éppen bá-

mulatos részletessége miatt — bizonyára sokan szívesen böngésznek.

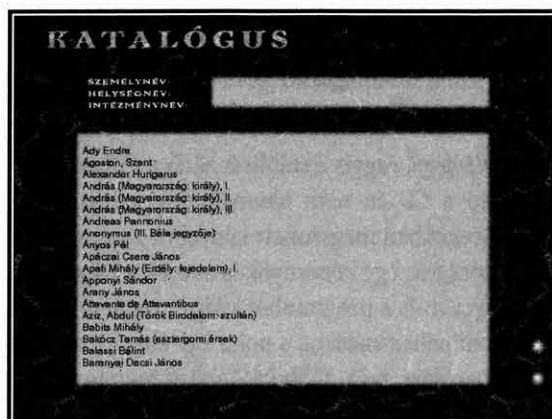

4. A *Barangolás* c. fejezet a szent koronával indítja képsorát, hiszen az eltelt ezer esztendő első éve a pápa által megszentelt koronát adott az első magyar király fejére, elhozta ide a latin betűt, azóta van magyar írás, magyar könyv és könyvtár, de felértékelhetetlen az a kultúrkinccs is, amit új hazánkba, e Kárpátok közé zárt honba magunkkal hoztunk.

A közlésmód hosszú időn át használt módszerét, az ékírást, felváltotta a régi kultúrákból átvett latin műveltség, amit mint iskolát, magunk választottunk, latinul tanultunk — német mesterektől, s a hivatalos nyelvünk egészen a XIX. század derekáig a latin maradt.

Ezer esztendőt ível át ez a tíz percnyi videófelvétel.

5. A *Katalógus* menü a már korábban felfedezett keresőablakon át eljuttatja a kíváncsiskodót arra a helyre, ahol kiderül, a keresett személy, helység, vagy intézmény, mely kor, milyen könyvtártípusához tartozik.

6. Az összeállítók precizségének tükrö a *Mellékletek* csokra:

- az 1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről,
- a könyvtárral kapcsolatos jogszabályok gyűjteménye (honlapcímre mutat, vagyis mindig a legfrissebb állapotot mutatja, ha van Internet-kapcsolatunk, mint ahogy a következő kettő is),
- a magyar fejlesztésű CD-ROM-ok diszkográfiája,
- az interneten elérhető könyvtárak adatbázisa,
- a barangolás képeinek leírása,

